

Η ΕΡΓΑΣΙΑ ΩΣ ΒΙΟ-ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΚΑΙ ΥΓΕΙΟΝΟΜΙΚΟΣ ΠΑΡΑΓΩΝ

Ἰπό τοῦ κ. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ Γ. ΒΑΛΛΩΡΑ

Καθηγητοῦ τῆς Ἰγυεινῆς ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ Ἀθηνῶν

Ὁ ἀνθρώπινος ὀργανισμὸς περιλαμβάνει, ὡς γνωστόν, δύο φύσεις, τὴν ὕλικὴν ἀφ' ἑνὸς ὑπόστασιν, τὸ σῶμα δηλαδὴ μὲ τοὺς διαφόρους ἰστούς καὶ ὄργανα, καὶ ἀφ' ἑτέρου, τὴν αὔλον ὑπόστασιν, ἥτοι τὸν ψυχο-νοητικὸν καὶ ἠθικὸν του κόσμον, τὸν ὁποῖον ἀορίστως κάπως ἀποκαλοῦμεν *προσωπικότητα*. Καὶ αἱ δύο αὐτὰ φύσεις, ἠνωμένοι εἰς ἓν ἀδιάσπαστον ὀργανικὸν σύνολον, συντηροῦνται ἀπὸ τὰς ἰδίας πηγὰς ἐνεργείας (ὄσας προσφέρει ἡ καθημερινὴ μας τροφή), ἐργάζονται καὶ ἀποδίδουν ἔργον, καὶ νοσοῦν, χωριστὰ ἢ ἀπὸ κοινοῦ, ἀλλ' ἀρρήκτως ἐξαρτώμενοι ἀπ' ἀλλήλων, ἐξ οὗ καὶ τὸ ἀρχαῖον ρητόν, «νοῦς ὑγιῆς ἐν σώματι ὑγιῆς». Σήμερον θ' ἀσχοληθῶμεν μὲ τὴν ἐργασίαν μόνον τοῦ σώματος. Δὲν θὰ ἐπεκταθῶμεν εἰς τὴν ἐργασίαν τοῦ νοῦ καὶ τῆς ψυχῆς τοῦ ἀνθρώπου, δι' ἓνα ἀπλοῦν λόγον, τὸν ἀκόλουθον: Ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ ὑπὸ τοῦ σώματος παραγόμενον ἔργον, τὸ ὁποῖον μετροῦμενον ἱκανοποιεῖ τοὺς θερμοδυναμικοὺς νόμους τῆς φυσικῆς καὶ τῆς ἐργομετρίας, τὸ προῖδον ἐργασίας τοῦ νοῦ καὶ τῆς ψυχῆς μας, καίτοι πλούσιον εἰς ὄγκον καὶ ἀπαράμιλλον εἰς ποιότητα, δὲν ὑπακούει εἰς τοὺς ἰδίους φυσικο-χημικοὺς νόμους καὶ διεκφεύγει, πρὸς τὸ παρόν, τὸν ποσοτικὸν μας ἔλεγχον.

Ὁ ἄνθρωπος ὡς βιολογικὴ μηχανὴ

Θὰ περιορισθῶμεν, συνεπῶς, εἰς τὸ ὑπὸ τοῦ σώματος παραγόμενον ὕλικόν ἔργον, τὸ ὁποῖον δημιουργεῖται ἀπὸ τοὺς ἀπειραρίθμους «κινητήρας», τὰς μυϊκὰς ἴνας τοῦ κινητικοῦ μας συστήματος, αἰτίνες, περιενδύουσαι τὸν σκελετόν, δίδουν πλαστικότητα καὶ χάριν εἰς τὴν ἀνθρωπίνην μορφήν. Εἰς ἄλλο μάθημα, παρομοιάσαμεν τὸ ἀνθρώπινον σῶμα μὲ μίαν ἐκτάκτως πολὺπλοκον βιολογικὴν μηχανήν, ἡ ὁποία, ὅπως καὶ αἱ ἄψυχοι μηχαναί, καταναλίσκει ἐνέργειαν καὶ ἀποδίδει ἰσοδύναμον θερμικὸν ἢ μηχανικὸν ἔργον. Ἡ διαφορὰ ἀπὸ τὰς χειροποιήτους μηχανὰς εἶναι ὅτι, τὸ σῶμα μας, ἀποτελεῖ μίαν ἀπείρως πολυπλοκωτέραν καὶ τελειωτέραν μηχανήν, ἡ ὁποία χρησιμοποιεῖ πλῆθος μικρῶν ἀλλ' ἐργαζομένων ἐν ἀρμονικῷ συντονισμῷ κινητήρων, ἐπιδιορθώνει ἀφ' ἑαυτῆς τὰς βλάβας τῆς, διαμορφώνει τὸ κατάλληλον

ἐκάστοτε μηχανικόν κλίμα, διὰ τὴν καλλιτέραν λειτουργίαν τῆς, ἐργάζεται ἀποδοτικῶς, καὶ σχεδὸν αὐτομάτως, ἐπὶ μακρὰς δεκαετίας, καὶ ἐνίοτε πλεόν τοῦ αἰῶνος (καμμία χειροποίητος μηχανή δὲν ἐπιζῆ πέραν τῶν ὀλίγων ἐτῶν), καὶ ἐκμεταλλεύεται τὴν καταναλισκομένην ἐνέργειαν εἰς τὸ καταπληκτικὸν ποσοστὸν τῶν 60% καὶ πλεόν, τῆς ἐμπερικλειομένης δυναμικότητος.

Ἡ ἐργασία δὲν εἶναι δουλεία

Μία ἀκόμη διασάφισις χρειάζεται νὰ γίνῃ ἐν προοίμῳ. **Ἐργασίαν**, συνήθως, ἀποκαλοῦμεν μόνον τὸ ὑπὸ τῶν γραμμωτῶν μυϊκῶν ἰνῶν παραγόμενον ἔργον, καὶ μάλιστα τὸ ἐπ' ἀμοιβῇ τοιοῦτον, ἢ «κατὰ παραγγελίαν» δὲ αὐτὴ ἐργασία, συνοδεύεται, ἀορίστως, καὶ ἀπὸ τὴν ἔννοιαν τοῦ ἀνεπιθυμήτου μόχθου ἢ τῶν καταναγκαστικῶν ἔργων τῆς δουλείας («δουλεία» εἶναι ἢ λαϊκῆ διὰ τὴν ἐργασίαν λέξις). Τοῦτο ἀποτελεῖ μακρυνὴν ἀπήχησιν τοῦ βαναύσου καὶ ἀπαυθρόπου τρόπου, ὅστις διείπε, μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ αἰῶνος μας, τὴν ἐπ' ἀμοιβῇ ἢ κατὰ παραγγελίαν ἐργασίαν· ὅταν παιδιὰ κάτω τῶν 12 ἐτῶν, εἰργάζοντο ἀντὶ εὐτελοῦς ἡμερομισθίου, ἐπὶ 16 ὥρας κατὰ 24 ὥρον, ἐπτά ἡμέρας καθ' ἑβδομάδα· ὅταν νεαροὶ ἐργάται, τῆς πρωτογόνου τότε βιομηχανίας, ἀπέθνησκον εἰς τὰς θέσεις των ἀπὸ ἐξάντλησιν ἢ φυματίωσιν, ἀπὸ ἐργατικά ἀτυχήματα ἢ δηλητηριάσεις, χωρὶς κανένα οἶκτον, προστασίαν ἢ ἀποζημίωσιν. Εὐτυχῶς, οἱ σημερινοὶ ὄροι ἐργασίας, διαζευχθέντες ἀνεπιστρεπτὶ τὸν ἀνηλεῆ ἐκείνον ἐξευτελισμὸν τῆς ἀνθρωπίνης ἀξιοπρεπείας, προσανατολιζοῦνται ὀλονὲν καὶ περισσότερον πρὸς τὴν προαγωγὴν τῆς ὑγείας καὶ τῆς ἀνθρωπίνης ἀξίας τοῦ ἐργάτου, ἀφοῦ τοῦτο εὐρέθη ὅτι ὠφελεῖ, ὄχι μόνον τὸν ἐργαζόμενον, ἀλλὰ καὶ τὸν ἐργοδότην καὶ τὴν κοινωνίαν. Ἡ παρήγορος δὲ αὕτη τροπὴ τῶν συνθηκῶν ἐργασίας, μὲ τὸν ἀποκλεισμὸν ἐξ αὐτῆς τῶν ἀνηλίκων καὶ τῶν ἀδυνάτων, τὸν περιορισμὸν τῶν ἐργασίμων ὥρων εἰς 40 ἢ ὀλιγωτερον, καθ' ἑβδομάδα, τῆς ἐπαρκοῦς καὶ ἀκριβοδικαίας ἀμοιβῆς, τῆς ὑποχρεωτικῆς ἀδείας, τῆς ὑγειονομικῆς ἀσφαλίσεως καὶ τῆς συνταξιοδοτήσεως τῶν ἐργαζομένων, ἀποσβῆνει προοδευτικῶς τὴν ταπεινωτικὴν διὰ τὸν ἐργαζόμενον ἀπόχρωσιν, καὶ μεταμορφώνει τὴν ἐργασίαν εἰς πολῦτιμον παράγοντα σωματικῆς, ψυχικῆς, κοινωνικῆς καὶ οἰκονομικῆς εὐεξίας, διὰ τὸν ἐργαζόμενον, καὶ ἰσχυρὸν συντελεστὴν διὰ τὸν εὐήμεριαν τοῦ συνόλου.

Κίνησις καὶ ἐργασία εἶναι ταυτόσημα μὲ τὴν ζωὴν

Ἄλλὰ τὸ σῶμα μας ἐργάζεται καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς ζωῆς, ἀπὸ τῆς πρώτης μέχρι καὶ τῆς τελευταίας του ἀναπνοῆς. Ἐκτελεῖ δέ, *πρῶτον*, τὴν ἀδιόρατον καὶ αὐτόματον ἐργασίαν τοῦ βασικοῦ μεταβολισμοῦ, ἢ ὅποια συντελεῖται ἀθορύβως καὶ ἀκουσίως ἀπὸ τὰς λείας μυϊκὰς ἴνας καὶ, *δεύτερον*, τὴν ἠθελημένην κίνησιν τῶν γραμμωτῶν μυῶν, ἢ ὅποια καταλήγει εἰς ἔργον, ὑπὸ τὴν συνήθη ἔννοιαν τῆς λέξεως, ἢ παιδιάν, ἢ ἀναψυχὴν (περίπατον κλπ.) ἢ, τέλος, τὰς φαινομενικῶς ἀσκόπους κινήσεις τῶν βρεφῶν καὶ τῶν νηπίων. Ἡ ἀρχικὴ

διὰ τὸ ἔργον αὐτὸ ἐνέργεια, προσλαμβάνεται μὲ τὴν καθημερινήν μας τροφήν, ἢ ὁποία, διὰ τὸν ἐνήλικα, ἰσοδυναμεῖ πρὸς 3.000 περίπου μεγάλας θερμίδας κατὰ 24ωρον. Ἐπ' αὐτάς, μόνον χίλια περίπου θερμίδες ἐξοδεύονται διὰ τὸν βασικὸν μεταβολισμόν· κατὰ συνέπειαν, αἱ ὑπόλοιποι 2.000 θερμίδες πρέπει νὰ καταλίσκωνται καθημερινῶς ὑπὸ τῶν γραμμωτῶν μυῶν, ἄλλως τὸ μυϊκὸν σύστημα ἀτροφεῖ, ἀντικαθιστάμενον ὑπὸ ἀδρανοῦς λιπώδους ἰστοῦ, τὰ αἰμοφόρα ἄγγεῖα «σκουριάζουν», ἀποκοιμίζεται ὁ νοῦς καὶ ὑπονομεύεται σοβαρῶς ἡ βιολογικὴ καὶ ψυχο-κοινωνικὴ εὐφορία τοῦ ἀνθρώπου. Ὑπὸ τὸ πρῖσμα αὐτό, ἡ *ζωὴ καθίσταται ταυτόσημος μὲ τὴν κίνησιν, ἡ κίνησις δὲ ταυτόσημος μὲ τὴν ἐργασίαν καὶ, ἐμμέσως, μὲ τὴν πλήρη ὑγείαν.* Ἐπειδὴ δέ, τὰ δύο τρίτα τῆς καθημερινῶς λαμβανομένης ἐνεργείας, πρέπει νὰ καταναλίσκωνται εἰς τὸ γραμμωτῶν μυϊκὸν σύστημα, καὶ ἐφ' ὅσον ἡ ἀνθρωπίνη μηχανὴ ἐπλάσθη διὰ νὰ λειτουργῇ ὁμαλῶς, μόνον μὲ τὸ πλήρες σιτηρέσιον, ἔπεται ὅτι ἡ ἐργασία πρέπει νὰ συνοδεύη τὸν ἀνθρώπον ἀπὸ τῆς γεννήσεώς του μέχρι καὶ τοῦ ἐσχάτου γήρατος.

Ἐργάζονται», συνεπῶς, ὄχι μόνον οἱ ἐνήλικες, ἀλλὰ καὶ τὰ βρέφη, τὰ νήπια, καὶ οἱ συνταξιούχοι γέροντες, διότι ἡ ἀκίνησις—ἀκριβῶς ὅπως συμβαίνει καὶ εἰς τὰς ἀψύχους μηχανάς—ὑποβιβάζει τὴν ἀξίαν καὶ ὑπονομεύει τὴν ὑγείαν τοῦ ἀνθρώπου. Κατὰ τὴν βρεφικὴν ἡλικίαν, ἡ ἐργασία ἀντιπροσωπεύεται ἀπὸ τὰς αὐτοματικὰς κινήσεις τῶν χειρῶν, τῶν ποδῶν, τῆς κεφαλῆς καὶ τῶν μυῶν τοῦ προσώπου, αἱ ὁποῖαι καθιστοῦν τὸ βρέφος ἕνα φαινόμενον ἀεικινήσις. Ἀργότερον, τὸ νήπιον παίζει μὲ ὅ,τι δήποτε ἀντικείμενον πίπτει εἰς τὴν ἀντίληψίν του, τὸ ὁποῖον, μὲ τὴν καταπληκτικὴν του φαντασίαν, μεταμορφώνει ἀμέσως εἰς παιγνίδιον, παίζει κατόπιν, ἐπὶ ὥρας ὀλοκλήρους, μὲ τὰ ἄλλα παιδιὰ εἰς τὸν δρόμον, καὶ μόνον τὸ σχολεῖον ἔρχεται, κάποτε, νὰ περιορίσῃ τὴν ἀκράτητον αὐτὴν δραστηριότητα. Δι' αὐτὸν ἄλλωστε τὸν λόγον, τὸ σχολεῖον εἶναι ἀντιπαθητικὸν εἰς τοὺς μικροὺς μαθητάς, ἀφοῦ τὰ καταναγκάζει εἰς τὴν κουραστικὴν καὶ ἀντίθετον πρὸς τὰς βιολογικὰς τῶν παρορμήσεις ἀκίνησιαν. Ἄλλὰ κατὰ τὸ διάλειμμα, ἢ τὸ τέλος τοῦ μαθήματος, τὰ παιδιὰ, ὀρμεμφύτως καὶ φιλοτίμως, δαπανοῦν συμπεπυκνωμένην τὴν ἀσίγαστον μέσα τους ἔφεσιν πρὸς κίνησιν, φωνασκίας καὶ θόρυβον, παρὰ βεβαίως τὰς διαμαρτυρίας ἡμῶν τῶν ἐνηλίκων! Ἄλλ' ὁ παιδικὸς ὀργανισμὸς ἐργάζεται, τότε, διὰ νὰ ἰσχυροποιήσῃ τὸ ἐρειστικὸν τοῦ συστήματος, νὰ δυναμώσῃ τοὺς πνεύμονας καὶ τὰ ἐσωτερικὰ του ὄργανα, διαμορφῶνον οὕτω τὴν πλαστικότητα τοῦ σώματος, καὶ τὴν προσωπικότητα τῆς αὐτοῦ του ὑποστάσεως, αὐτὰ δὲ λαμβάνουν ἀσφαλῶς πρωτεραιότητα, ἔναντι τῆς εὐαισθητοῦ ἀκοῆς μας καὶ τῆς ἐπιζητουμένης, ἀπὸ ἡμᾶς τοὺς μεγαλύτερους, μακαριότητος εἰς τὴν ἡσυχον ἀπομόνωσιν!

Ἡ ἐπαγγελματικὴ ἐργασία, πλάστης τῆς ἀνθρωπίνης προσωπικότητος

Τελειώνει ὁμως κάποτε τὸ σχολεῖον, ἀπὸ τῆς στιγμῆς δὲ ἐκεῖνης, ἡ

ἔννοια τῆς ἐργασίας ὑπεισέρχεται μονίμως εἰς τὴν ζωὴν τοῦ ἀνθρώπου, καὶ κυριαρχεῖ τῶν σκέψεων τῶν ἐπὶ μακρὰς μετὰ ταῦτα δεκαετίας. Ὁ τύπος τῆς ἐργασίας ποικίλλει—οἱ ἄνδρες τὴν ἀποκαλοῦν ἐπάγγελμα, αἱ δὲ γυναῖκες ἀπασχόλησιν— ἀλλ' οἷα σδῆποτε μορφῆς καὶ ἂν εἶναι (χειρωνακτική, τεχνική, γραφική, διοικητική), καὶ ὅπουδῆποτε καὶ ἂν διεξάγεται (εἰς τὴν οἰκίαν, τὸ γραφεῖον, τὸ ἐργοστάσιον, τοὺς ἀγροὺς κλπ.), πρέπει νὰ ἰκανοποιῆ δύο βασικὰς προϋποθέσεις τῆς ζωῆς, τὴν μίαν *βιολογικὴν* καὶ τὴν ἄλλην *κοινωνικο-οικονομικὴν*. Ἀπὸ τῆς βιολογικῆς πλευρᾶς, ἡ καθημερινὴ ἐργασία, πρέπει, ὅπως εἶπομεν, νὰ καταναλίσκη τὰς 2.000 ἐπὶ πλέον θερμίδας, αἱ ὁποῖαι ἐναπομένουν εἰς τὸν ὄργανισμόν μας, μετὰ δηλαδὴ τὴν ἰκανοποίησιν τῶν ἀναγκῶν τοῦ βασικοῦ μεταβολισμοῦ. Αὐτὸ γίνεται μὲ τὰς κατὰ τὴν ἐργασίαν κινήσεις τοῦ σώματος καὶ τῶν μελῶν αὐτοῦ, μὲ τὰς ὁποίας ἰσχυροποιεῖται τὸ μυϊκὸν σύστημα, διαμορφοῦται ἡ δεξιότητις, ἡ σκέψις ἀκονίζεται καὶ γεννᾶται ἡ εὐγενὴς ἄμιλλα, ἐντὸς τοῦ στενοῦ μᾶλλον κύκλου τοῦ ἐπαγγέλματος. Ἐξ ἄλλου, ἡ ἐργασία διδάσκει τὸν ἐργαζόμενον πῶς πρέπει νὰ συμπεριφέρεται πρὸς τοὺς συναδέλφους του, τοὺς προϊσταμένους, τοὺς ὑφισταμένους καὶ τὸ εὐρὺ κοινόν, βοηθοῦσα αὐτὸν εἰς τὴν λεπτὴν τέχνην τῆς καλῆς *κοινωνικῆς προσαρμογῆς*. Τέλος, μὲ τὰς ἐκ τῆς ἐργασίας του χρηματικὰς ἢ ἄλλας ἀπολαβάς, ὁ ἐργαζόμενος κερδίζει τὴν θέσιν του εἰς τὴν κλίμακα τῆς κοινωνίας, θέσιν τὴν ὁποῖαν διαρκῶς προωθεῖ πρὸς ἀνώτερα ἐπίπεδα.

Ὑπὸ τοὺς ὡς ἄνω ὅρους, ἡ ἄρμονικὴ μὲ τὰς δυνάμεις καὶ ἰκανότητας τοῦ ἐργαζομένου ἐργασία, ἀποτελεῖ ἀστείρευτον πηγὴν σωματικῆς, ψυχικῆς καὶ διανοητικῆς ἰκανοποιήσεως διὰ τὸν ἄνθρωπον, καὶ βασικὸν στοιχεῖον προόδου διὰ τὴν κοινωνίαν. Τὸ ἀντίθετον συμβαίνει, ἔαν αἱ ἀπαιτήσεις τῆς ἐργασίας εἶναι ἀνώτεροι, ἢ κατώτεροι, τῶν δυνατοτήτων τοῦ ὑποψηφίου. Ἡ ἐπακολουθοῦσα ἀμηχανία καὶ πρόωρος κόπωση, εἰς τὴν πρώτην περίπτωσιν, ἢ περιφρόνησις καὶ ἀνία, εἰς τὴν δευτέραν, καταστρέφουν τὸ ἀναμενόμενον καλὸν ἀποτέλεσμα, καὶ μεταβάλλουν τὴν ἐργασίαν εἰς ἀγγαρείαν, ἐπὶ ζημίᾳ τοῦ ἐργαζομένου, τοῦ ἐργοδότη καὶ τῆς κοινωνίας. Ὁ εὐτυχὴς συγκερασμὸς ἐπιτυγχάνεται ὅταν *ἡ ἐργασία ἀποτελῇ πρόκλησιν, ἢ ὑπερνίκησις τῆς ὁποίας ἀπαιτεῖ τὴν κινήσιν ὅλων τῶν σωματικῶν καὶ τῶν πνευματικῶν δυνάμεων τοῦ ἐργαζομένου*. Τὸ ἐπιτελούμενον τότε ἔργον, ἀντιπροσωπεύει *νίκην τοῦ ἐργαζομένου κατὰ τῆς ἀψύχου ὕλης, ἢ τῶν ἀνιξιοτήτων τοῦ περιβάλλοντος*, μὲ ὅλα τὰ τὴν νίκην ἐπακολουθοῦντα αἰσθήματα γαλήνης, ἰκανοποιήσεως καὶ ἀγαλλιάσεως.

Ἐν συμπεράσματι, ἡ καθημερινὴ ἐργασία εἶναι ἀπαραίτητος διὰ τὸν ἄνθρωπον, διότι μὲ αὐτὴν, *πρῶτον*, καίει τὰς ἐπὶ πλέον 2.000 θερμίδας, αἱ ὁποῖαι, ἔαν δὲν καταναλωθοῦν ὑπὸ τῶν γραμμωτῶν μυῶν, ἐναποθηκεύονται εἰς τὸ σῶμα ὡς ἄχρηστον καὶ ἐπικίνδυνον διὰ τὴν ζωὴν λίπος, *δεύτερον*, ἀπασχολεῖ εὐχαρίστως καὶ πλήρως τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ ἐργαζομένου, εἰς τὸν ὁποῖον χαρίζει, τελικῶς, τὴν ἰκανοποίησιν διὰ τὸ δημιουργηθὲν ἔργον, καὶ τὴν εὐχάριστον εἰς τὸ τέλος τῆς ἡμέρας κόπωση, ἀπαραίτητον συντελεστὴν

τῆς βραδυνῆς ψυχικῆς ἡρεμίας καὶ τοῦ ἐπακολουθοῦντος ὕπνου, καὶ *τρίτον*, ἀποδίδει ἐπαρκῆ οἰκονομικὰ ὠφέλη, διὰ τὸ νὰ συντηρῆ ὁ ἐργαζόμενος ἑαυτὸν καὶ τὴν οἰκογένειάν του, καὶ νὰ διατηρῆ τὴν ἀρμόζουσαν εἰς τὰς ἰκανότητάς του κοινωνικὴν θέσιν.

Ἡ εἰσβολὴ τῆς ἀψύχου μηχανῆς

Ἄλλ' ἢ κατὰ τὰς τελευταίας δεκαετίας *εἰσβολὴ τῆς μηχανῆς*, εἰς ὅλους τοὺς κλάδους τῆς ἀνθρωπίνης δραστηριότητος, καὶ ἡ ἐπακολουθήσασα διόγκωσις τῆς γραφειοκρατίας, περιέπλεξαν σοβαρῶς τὰς ὡς ἄνω καλὰς σχέσεις μεταξὺ ἐργασίας καὶ ὑγείας. Ἡ ἀντικατάστασις τῆς μυϊκῆς δυνάμεως διὰ μηχανικῆς ἐνεργείας, προωθεῖ ἀσφαλῶς τὴν παραγωγὴν καὶ αὐξάνει, κατὰ συνέπειαν, τὰς ἀπολαβὰς ἐργοδοτῶν καὶ ἐργαζομένων. Ἀπαθεῖ, ὁμως, τὸν ἀνθρώπον εἰς τὸ περιθώριον τῆς συντελουμένης δραστηριότητος, τὸν κύριον ρόλον τῆς ὁποίας ἀναλαμβάνει, τώρα, ἡ ἀψυχος ἀλλ' ἀπάνθρωπος μηχανή. Ὁ ἐργαζόμενος, δὲν κινεῖται πλέον ἐπαρκῶς καί, ἄρα, δὲν δύναται νὰ καταναλώσῃ τὰς εἰς τὸν ὀργανισμόν του πλεοναζούσας θερμίδας—ἐξ οὗ καὶ ἡ τάσις διὰ τὰ προεξέχοντα ὑπογαστρία τῶν ἀνδρῶν καὶ τὴν στρογγυλοποίησιν τοῦ σώματος τῶν γυναικῶν! Ἐπὶ πλέον, ὁ ἐργαζόμενος ἄνθρωπος, ἀπωθημένως συνήθως εἰς μίαν γωνίαν, καὶ ὑποχρεωμένος νὰ ἐπαναλαμβάνῃ ἐπὶ ὀκτάωρον τὰς αὐτὰς στερεοτύπους κινήσεις, χάνει συντόμως κάθε ἐνδιαφέρον διὰ τὸ μονότονον ἔργον του καί, μαζί με τὸ ἐνδιαφέρον, χάνει καὶ τὴν χαρὰν ἀπὸ τὴν δημιουργίαν τοῦ τελικοῦ προϊόντος, εἰς τὴν ὁποίαν ὁ ἴδιος ἐλάχιστα συνέβαλε. Εἰς τὸ τέλος τῆς ἡμέρας, ἐργάται, ὑπάλληλοι καὶ διευθυνταί, φεύγουν ἀπὸ τὸν τόπον ἐργασίας, με καταφανῆ ἴχνη ἐκνευρισμοῦ, καὶ ψυχικῆς ἀλλ' ὄχι καὶ σωματικῆς κοπώσεως, διότι ὁ φρενήρης ρυθμὸς τῆς σημερινῆς μηχανοκινήτου παραγωγῆς, ἐνῶ φορολογεῖ ἀγρίως τὸν νευροψυχικὸν τόνον τοῦ ἀνθρώπου, δὲν ἀπασχολεῖ, ὅσον θὰ ἔπρεπε, τὰς μυϊκὰς αὐτοῦ δυνάμεις, τοῦ ἀποστερεῖ δὲ τὴν ἰκανοποίησιν καὶ τὸ εὐάρεστον αἶσθημα χαλαρώσεως, με τὰ ὁποῖα ἔκλειεν ἄλλοτε ἡ ἐργασία ἡμέρα.

Συλλογικὴ καὶ ἀτομικὴ ἀντίδρασις (hobbies)

Πρόκειται, προφανῶς, περὶ παθολογικῆς τροπῆς τῶν πραγμάτων, ἡ συνήθως δὲ ὑπὸ τῶν οἰκονομολόγων διδομένη διάγνωσις: «*ἐκβιομηχανοποίησις*», ἀσφαλῶς δὲν ἰκανοποιεῖ τὸν Ἰατρὸν ἢ τὸν Ὑγιεινολόγον. Εἰς τὸν μηχανοκίνητον πολιτισμὸν, ἡμεῖς βλέπομεν, μίαν ἐπικίνδυνον διαταραχὴν εἰς τὴν θερμοδυναμικὴν ἰσορροπίαν τοῦ ἀνθρωπίνου ὀργανισμοῦ καὶ μίαν καταπίεσιν τοῦ ψυχισμοῦ καὶ τῆς προσωπικότητος τοῦ ἐργαζομένου. Ἡ ἀντίδρασις, εἰς τὰ καινοφανῆ αὐτὰ προβλήματα τῆς ἐργασίας, πρέπει, βεβαίως, νὰ ὀργανοῦται συλλογικῶς, εἰς τὸν τόπον τῆς ἐργασίας, ἀλλ' ἡ τελικὴ τῶν ἀντιμετώπισις ἐναπόκειται, σχεδὸν ἀποκλειστικῶς, εἰς τὴν πρωτοβουλίαν ἐκάστου ἐργαζομένου. Εἰς τὰ συλλογικὰ μέτρα περιλαμβάνονται *πρῶτον*, βραχέα ἀλλὰ

συχνά διαλείμματα, ὥστε νὰ θραύεται ἡ μονοτονία τῆς ἐργασίας καί, ἐναλλαγαί τῶν ἐργαζομένων, ὥστε ἕκαστος νὰ λαμβάνῃ μέρος εἰς τὰς διαφόρους φάσεις τοῦ συντελουμένου ἔργου. *Δεύτερον*, κατάλληλος διαρρυθμισίς τοῦ περιβάλλοντος, ὥστε νὰ καθίσταται τοῦτο ἀνετον καί εὐχάριστον καί, κυρίως, ἀπηλλαγμένον ἀπὸ τοὺς ἐμφωλεύοντας σήμερον πολλοὺς κινδύνους ἐπαγγελματικῆς τινος παθῆσεως ἢ ἀτυχήματος. *Τρίτον*, τέλος, ἡ δημιουργία εἰς τὸν τόπον ἐργασίας, χώρων ψυχαγωγίας διὰ τοὺς ἐργαζομένους, ὅπως εἶναι π.χ. ἡ καντίνα, τὸ ἀναγνωστήριον, δωμάτιον μουσικῆς, καταιωνητῆρες, ἀνοικτοὶ χώροι γυμναστικῆς ἢ ἀθλητικῶν παιδιῶν κλπ.

Ἄλλ' ὁ ἴδιος ὁ ἐργαζόμενος πρέπει ἐγκαίρως νὰ ἀνεύρῃ τὸν καλλίτερον, διὰ τὴν ψυχοσύνθεσίν του, τρόπον ἀντιδράσεως κατὰ τοῦ ἀνηλεοῦς μηχανοκινήτου πολιτισμοῦ μας. Τὸ καθημερινόν του πρόβλημα ἔχει δύο σκέλη: πῶς δηλαδὴ θὰ ἀπαλλαγῇ ἀπὸ τὰς πλεοναζούσας εἰς τὸ σῶμα του θερμίδας, αἱ ὁποῖαι δὲν κατηναλώθησαν κατὰ τὴν ἐργασίαν, καί πῶς θὰ ἐπανεύρῃ τὴν ἡρεμίαν τῆς ψυχῆς του, καταγινόμενος εἰς κάτι πλέον ἐνδιαφέρον καί εὐχάριστον ἀπὸ τὸν ἄχαρι καί μονότονον συνήθως καθημερινόν του μόχθον. Ἰκανοποιητικὴ λύσις καί τῶν δύο ἐπιτυγχάνεται μὲ τὴν ἔγκαιρον ὑπὸ τοῦ ἀνθρώπου ἀνάπτυξιν παραπλεύρων, ἀλλ' ἀσχέτων πρὸς τὸ ἐπάγγελμά του συνηθειῶν τῶν περιφήμων *hobbies*, ἢ *προσφιλῶν ἐνασχολήσεων*, μὲ τὰς ὁποίας, οἱ Ἄγγλοσάξωνες καί ἄλλοι προοδευμένοι λαοί, ἔμαθαν νὰ γεμίζουν ἐπωφελῶς τὰ κενὰ τῆς σημερινῆς ζωῆς. Οἱ προσφιλεῖς αὐτοὶ ἔρασιτεχνισμοὶ ποικίλλουν, βεβαίως, ἀναλόγως τῆς ἰδιοσυγκρασίας ἐκάστου ἀτόμου, ἀλλ' οἰασδῆποτε μορφῆς καί ἂν εἶναι (κηπουρικὴ π.χ. ἢ βοτανολογία, ἀρχαιολογικαὶ ἐκδρομαὶ ἢ ὄρειβασία, κολύμβησις ἢ καί ἀπλοὶ περίπατοι, εἰδίκευσις εἰς συλλογὰς ὠρισμένων ἀντικειμένων κλπ.), διατηροῦν πάντοτε ἄσβεστον τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ ἀνθρώπου διὰ τὴν περιβάλλουσαν αὐτὸν φύσιν, τὸν ὠθοῦν πρὸς τὴν ζεῖδωρον καθημερινὴν κίνησιν, καί τοῦ ἐπαναφέρουν τὴν περιπέθητον ψυχικὴν γαλήνην, καί τὴν χαρὰν τῆς ζωῆς.

Τύποι ἐπαγγελματικοὶ

Ἐξ ἄλλου, ἡ ἐπαγγελματικὴ ἐργασία, δρῶσα, ὡς γνωστόν, ἐπὶ τοῦ ἀτόμου, συνεχῶς καί ἀδιαλείπτως, ἐπὶ μακρὰς δεκαετίας, διαπλάσσει τὴν διάφορον ἐκάστοτε ἰδιομορφίαν τοῦ σώματος καί ἀποτυπώνει ἀνεξίτηλα τὰ ἴχνη τῆς ἐπὶ τῆς προσωπικότητος τοῦ ἀνθρώπου. Εἰς αὐτὴν ὀφείλεται τὸ τραχὺ καί ἀκλόνητον παράστημα τῶν χωρικῶν μας, μὲ τὴν ἐκπλήσσοσαν αὐτοπεποιθήσιν καί τὸ θυμόσοφον τῆς σκέψεώς των, ἢ ἀσύμμετρος ἀνάπτυξις τοῦ σώματος τῶν ναυτικῶν μας, μὲ τὰ ἀδύνατα σκέλη ἀλλὰ τοὺς ρωμαλέους βραχίονας καί τὴν εὐαισθησίαν τῶν αἰσθήσεών των, καί αἱ γνωστά μας τυπικαὶ μορφαὶ τοῦ παλαιοῦ ἱατροῦ, τοῦ ἐξ ἐπαγγέλματος στρατιωτικοῦ, ἢ τοῦ λειτουργοῦ τοῦ Ὑψίστου, αἱ ὁποῖαι διαλαλοῦν ἐξ ἀποστάσεως τὸ ἐπάγγελμά των. Ἐταξείδευα, κάποτε, μὲ τὴν νυκτερινὴν ἀμαρσοτοιχίαν Ἀθηνῶν - Θεσσαλονίκης, μαζί μὲ ἑπτὰ ἄλλους ἀγνώστους μου ἐπιβάτας, εἰς τὸ σαλόνι

τῆς πρώτης θέσεως. Κατὰ τὴν ἀρχικὴν αὐτοσύστασιν ἐκάστου, ὁ ἀπέναντί μου, ὑψηλὸς καὶ γενειοφόρος κύριος, εἶπεν ὅτι εἶναι ἰατρός-καρδιολόγος, καί-τοι ἡ ἐμφάνισίς του δὲν ἱκανοποιεῖ τὰ ἰδικά μου κριτήρια περὶ τῆς μορφῆς τοῦ ἱατροῦ. Εἰς τὴν ρύμην τῆς συζητήσεως ὁ αὐτοκληθεὶς ἰατρός, πρῶτον, περιέπιπτεν εἰς λάθη ὀρολογίας ἀσυγχώρητα ἴσως δι' ἰατρὸν καί, κατόπιν, ἐξεφράζετο κάπως ἀφ' ὑψηλοῦ καὶ ἐνίοτε ἐπιτιμητικῶς διὰ τοὺς ἱατρούς, τοὺς δικηγόρους, τοὺς μηχανικοὺς, τοὺς γεωπόνους καί, σχεδόν, δι' ὅλους τοὺς γνωστούς μας ἐπαγγελματίας. Εἰς κάποια στιγμήν τῆς συζητήσεως εἶπα, εἰς τὸν παρ' ὀλίγον συνάδελφον, ὅτι ὄχι μόνον ἀμφιβάλλω σοβαρῶς διὰ τὴν ἱατρικὴν του ἰδιότητα, ἀλλ' ὅτι μάλιστα τολμῶ νὰ πιστεύω ὅτι εἶναι *δικαστικός*, μᾶλλον, καὶ ὄχι ἰατρός. Μὲ ἕνα πλατὺ γέλιο παρεδέχθη τὴν διάγνωσίν μου καὶ ἐδικαιολογήθη προχειρῶς διὰ τὴν ἀθῶαν ἀπόκρυψιν τῆς ἰδιότητός του. Ἀπ' ὅλους τοὺς ἐπαγγελματίας, βλέπετε, μόνον ὁ δικαστὴς τοποθετεῖται, κατ' ἔθος, ὑψηλότερον ὄλων, καὶ αὐτός, ὡς ἐκ τῆς θέσεώς του, γνωρίζει τὰ τρωτὰ καὶ τὰς ἀδυναμίας τῶν ἄλλων ἐπαγγελματίων!

Ἐπαγγελματικαὶ παθήσεις

Τὸ ἐπάγγελμα, τέλος, συνδέεται μὲ πλῆθος ἐπαγγελματικῶν παθήσεων, ὁ ἐκ τῶν ὁποίων κίνδυνος εἶναι τόσο μεγαλύτερος, ὅσον περισσότερο ἐξελιγμένη εἶναι ἡ κοινωνία εἰς τὸν μηχανοκίνητον πολιτισμόν. Ἡ σκέψις, κατ' ἀρχάς, πετᾷ πρὸς τὰ πολλὰ σήμερον ἀτυχήματα (καί, ἰδίως, ἐκεῖνα τῆς τροχαίας κυκλοφορίας), εἰς τὴν μανίαν τῶν ὁποίων θυσιάζονται δέκα, κατὰ μέσον ὄρον, Ἑλληνας, 60 Ἴταλοί, 85 Γάλλοι καὶ 265 Ἀμερικανοί, κάθε ἡμέραν τοῦ ἔτους. Ὁ σημερινὸς κόσμος εὐρίσκεται εἰς ἕνα ἀκήρυκτον, ἀλλὰ πολυαίμακτον, πόλεμον μὲ τὰς μηχανάς, ἀφοῦ οἱ νεκροί, ἀπὸ τὴν «εἰρηνικὴν» μὲ τὰς μηχανὰς συμβίωσίν μας, ὑπερβαίνουν τὰς ἀπωλείας ὄλων τῶν μέχρι σήμερον πολέμων, ὀλοκλήρου τῆς ἀνθρωπότητος. Τοὺς πολέμους ἐκείνους ἔψαλλον οἱ ἀνὰ τοὺς αἰῶνας Ραψωδοί, καὶ περιέγραψε λεπτομερῶς ἡ Ἱστορία, ἀλλὰ διὰ τὰς σημερινὰς ἐκατόμβας τῶν νεκρῶν καὶ τραυματιῶν, δὲν φαίνεται νὰ ἐνοχλῆται ἢ ν' ἀσχολῆται κανεὶς! Καὶ ὅμως τὸ ἀτύχημα δὲν εἶναι μοιραῖον ἢ ἀναπόφευκτον. Ὅπως καὶ αἱ ἄλλα ἀνθρώπινα παθήσεις, ὑπακούει καὶ αὐτὸ εἰς τὴν ἐπιδημιολογικὴν ἀνάλυσιν, μὲ τὴν ὁποίαν ἀπομονοῦνται τὰ γενεσιουργὰ αἷτια, καὶ αἱ συμπαρομαρτοῦσαι συνθήκαι, μὲ τελικὴν ἔνδειξιν, τὴν πρόληψιν τοῦ θανατηφόρου ἢ ἀναπηριογόνου ἀτυχήματος. Τὴν ἐπιδημιολογικὴν δὲ αὐτὴν ἀνάλυσιν, μόνον ὁ ἰατρός, ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τῶν ἄλλων ἐδικῶν, δύναται νὰ ἀναλάβῃ καὶ φέρῃ εἰς πέρας.

Ἡ μηχανή, κατόπιν, μολύνει τὸν ἀτμοσφαιρικὸν ἀέρα μὲ τὰ δηλητηριώδη καυσάερια, τὴν καπνομίχλην καὶ τὰ ὑπουλα μιάσματα, μὲ τὰ ὁποῖα φεῖρει συνεχῶς τὸν ἀναπνεύσιμον ἀέρα. Χιλιάδες χρονίων βρογχιτικῶν, καρδιοπαθῶν ἢ καρκινοπαθῶν, ὀφείλουσιν τὴν ἀνίατον, σήμερον, πάθησίν των, εἰς τὴν συνεχῆ ρύπανσιν τῆς συγχρόνου ἀτμοσφαιρας, διὰ τὴν ἐνδεχομένην ἀποκάθαρσιν τῆς ὁποίας, πάλιν ὁ ἰατρός εἶναι ὁ μόνος ἐνδεδειγμένος. Ἄλλοι, πάλιν,

ἐπαγγελματίαι εἶναι ὑποχρεωμένοι ν' ἀναπνέουν τὴν ἐκ τῆς ἐργασίας των παραγομένην κόνιν, οἱ λιθοξόοι καὶ οἱ τσιμεντοποιοὶ τὸ πυρίτιον, οἱ ἀνθρακω-ρῦχοι τὸν ἀνθρακα, οἱ ὑφαντουργοὶ τὴν κόνιν βάμβακος καὶ ἄλλων κλωστι-κῶν ἰνῶν, αἱ ἐκ τούτου δὲ παραγόμεναι *πνευμονοκονιάσεις*, συνιστοῦν, ὅπως γνωρίζετε, παθήσεις πολὺ χειροτέρας ἀπὸ τὴν πνευμονικὴν φυματίωσιν. Εἰς τὸ ἀπέραντον δὲ πλαίσιον τῶν σημερινῶν ἐπαγγελματικῶν παθῆσεων, αἱ χρόνιαι δηλητηριάσεις δι' ἀνοργάνων ἢ ὀργανικῶν χημικῶν ἐνώσεων, ἀποτελοῦν τὴν πολυπληθεστέραν ὁμάδα εἰς τὴν σύγχρονον δημοπαθολογίαν τῶν πληθυσμῶν. Κατὰ τὸ μεσοδιάστημα, μεταξὺ τῶν δύο μεγάλων πολέμων τοῦ αἰῶνος μας, ἡ Ἀμερικὴ ἀνέπτυξε τὴν βιομηχανίαν τῆς ὥρολογιοποιίας καί, διὰ νὰ διαφέρῃ ἀπὸ τὴν Ἑλβετικὴν, εἰσήγαγε τοὺς φωσφορίζοντας δείκτας καὶ ἀριθμοὺς εἰς τὰ ὥρολόγια τῆς. Δὲν ἦσαν ὁμως, τότε, γνωστοὶ οἱ κίνδυνοι ἀπὸ τὴν ἰοντο-γόνον ἀκτινοβολίαν, καὶ αἱ ἐργάτριαι τῆς νεαρᾶς βιομηχανίας ἀνემίγνυον, μὲ τὸν σιέλον των, τὴν ἀλοιφὴν τοῦ φωσφορούχου ραδίου, μὲ τὴν ὁποίαν ἐπε-κάλυπτον τοὺς ἀριθμούς. Μία πρόσφατος ἐπιδημιολογικὴ ἔρευνα, εἰς Ἀμερι-κὴν, ἀπέδειξεν ὅτι ἀπὸ τὰς 50.000 περίπου νεαρᾶς ἐργατρίας, αἱ ὁποῖαι εἰργά-σθησαν εἰς τὴν βιομηχανίαν αὐτήν, ἐπὶ πέντε ἢ περισσότερα ἔτη, 90 % καὶ πλέον ἀπέθανον, ἐν τῷ μεταξῷ, νέαι, ἀπὸ καρκίνον τῶν ὀστέων, ἢ ἀπὸ λευχαιμίαν.

Συμπεράσματα

Τὰ μὲ τὴν ἐργασίαν συνδεόμενα ὑγειονομικὰ προβλήματα εἶναι, ἀσφα-λῶς, πολλὰ καὶ πελώρια, ἂν καὶ ἐλάχιστα ἢ οὐδόλως γίνεται παρ' ἡμῖν λόγος, μεταξὺ τῶν ὑπεθύνων κύκλων τοῦ Ἑπουργείου Ὑγιεινῆς, τῶν Ἱατρικῶν Ἑταιρειῶν καὶ τοῦ Ἱατρικοῦ γενικῶς ἐπαγγέλματος. Ἄλλ' ἄς ἀρκεσθῶμεν, σήμερον, εἰς τὴν ἀπλὴν σκιαγράφησιν τῶν σχέσεων μεταξὺ τῆς ἐργασίας, ἀφ' ἐνός, καὶ τῆς ὑγείας καὶ εὐεξίας τοῦ ἀνθρώπου, ἀφ' ἑτέρου.

Ἡ πρώτη διαπίστωσις εἶναι ὅτι, ὁ ἄνθρωπος, ὁ ὁποῖος ἐπλάσθη διὰ νὰ ἐργάζεται συνεχῶς, καὶ μὲ τὸν ρυθμὸν τῶν 2.000 περίπου θερμίδων καθ' ἡμέραν, ἐργάζεται σήμερον ὀλιγώτερον τοῦ πρέποντος. Ὅλοι παραπονούμεθα ὅτι ἔχομεν, τάχα, πολλὴν ἐργασίαν, ἀλλ' ἐν τῇ πραγματικότητι ψευδόμεθα, διότι τὸ μυϊκὸν μας σύστημα εἶναι ἕτοιμον ν' ἀποδώσῃ πολλαπλάσιον τοῦ παραγομένου ἔργου. Ὅσῃν, ἐπομένως, ἐπιπλέον ἐνέργειαν μᾶς χαρίζουν αἱ μηχαναὶ, πρέπει ἡμεῖς νὰ τὴν ἐξοδεύωμεν εἰς περιπάτους καὶ προσφιλεῖς ἐνασχολήσεις (hobbies), ἐὰν θέλωμεν νὰ κρατήσωμεν ἀλώβητον τὴν ὄσῃν σωματικὴν καὶ ψυχικὴν εὐεξίαν μᾶς ἐνεπιστεύθη ἢ φύσις.

Ὡς δεῦτερον πόρισμα, ἄς κρατήσωμεν τὴν ἀνάγκην ἀναδιαρθρώσεως τῶν συνθηκῶν ἐργασίας. Ἡ μηχανὴ ἐφευρέθη διὰ νὰ ἐξυπηρετῇ τὸν ἄνθρωπον, καὶ ὁμως τείνει αὐτὴ νὰ μεταβληθῇ εἰς δυνάστην καὶ τύραννόν μας. Πρέπει, ἢ μηχανὴ νὰ ξαναγίνῃ ὁ ὑπηρετῆς μας, καὶ νὰ προσαρμοσθῇ ἢ κινήσῃ τῆς εἰς τὰ ἀνθρώπινα πρότυπα, διὰ νὰ μὴ ἀποδιοργανώσωμεν ἀνεπανορθώτως τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν. Συναφεῖς δυσκολίας γεννᾷ καὶ ἡ ὑποχρεωτικὴ, μετὰ 35ετίαν ἢ εἰς ὠρισμένην ἡλικίαν, ἀπομάκρυνσις τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τὴν συνήθη ἀπα-

σχόλησιν, ἡ ἀπομάκρυνσις δὲ αὐτὴ ἀποτελεῖ διὰ πολλοὺς, πελώριον πλήγμα κατὰ τῆς ὑγείας, τῆς εὐεξίας καὶ τῆς ζωῆς τοῦ οὕτω συνταξιοδοτουμένου. Ὁ ἄνθρωπος πρέπει νὰ ἐξακολουθῇ ἐργαζόμενος, ἐφ' ὅσον ὑφίστανται πρὸς τοῦτο αἱ βιολογικαὶ ἰκανότητες εἰς τὸν ὄργανισμὸν του.

Δὲν πρέπει, τέλος, νὰ παραβλέπωνται οἱ πολλαπλοὶ μὲ τὴν ἐργασίαν συναρτώμενοι ὑγειονομικοὶ καὶ ψυχολογικοὶ κίνδυνοι, οἱ ὁποῖοι ἀχρηστεύουν, ἢ καταστρέφουν ἀκαίρως, τὸν ἐργαζόμενον, ἐπ' ἀνυπολογίστῳ ζημίᾳ τῆς οἰκογενείας καὶ τοῦ Ἔθνους. Ἡ *ἐπαγγελματικὴ ὑγιεινὴ*, ὡς ἰατρικὴ εἰδικότης καὶ ὡς ὄργανον κοινωνικῆς προόδου, ἀκμάζει σήμερον εἰς ὅλας τὰς προηγημένας χώρας τῆς ὑψηλίου. Καιρὸς εἶναι νὰ μετεμφυτευθῇ καὶ εἰς τὴν χώραν, ἢ ὁποῖα ἐγέννησε κάποτε τὴν ἰατρικὴν καὶ ἐθεοποίησε τὴν ὑγείαν καὶ τὸ κάλλος τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως !